

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi opintotukilain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi opintotukilakia. Täysimääräiseen opintorahaan oikeuttava ikää ehdotetaan alennettavaksi nykyisestä 19 vuodesta 18 vuoteen niiden opiskelijoiden osalta, jotka asuvat muualla kuin vanhempiensa luona. Niiden etuuksien luettelosta, joista samalle ajalle maksettu opintoraha tai asumislisä voidaan kuitata, ehdotetaan poistettavaksi lasten kotihoidon tuen lisäosa, jota ei enää makseta. Päätöksen poistamista koskevaan pykälään ehdotetaan

lisättäväksi maininta siitä, että päätöstä ei voida poistaa myönnettyä opintolainan valtiontakausta koskevilta osin.

Esitys liittyy vuoden 1998 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1998 alussa. Opintorahan määrän korotusta, joka koskisi 18-vuotiaita, sovellettaisiin kuitenkin vasta 1 päivästä elokuuta 1998.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

Opintotukiudistuksen yhteydessä alle 20-vuotiaiden opiskelijoiden opintorahan määrä jäi valtiontaloudellisista syistä alhaisemmaksi kuin 20 vuotta täyttäneiden opintoraha. Tuen alhainen taso on ollut ristiriidassa sen tavoitteen kanssa, että nuoret halutaan aktivoita hakeutumaan koulutukseen. Yksilön toimeentulon kannalta ristiriita on konkretisoitunut erityisesti silloin, kun yhteenlaskettu opintoraha ja -laina on jäänyt alle toimeentulotuen ja työttömälle työharjoittelun ajalta maksettavan työmarkkinatuen.

Opintotukilakia (65/1994) muutettiin 1 päivänä elokuuta 1997 voimaan tulleella lailla siten, että muualla kuin vanhempiensa luona asuvat 19-vuotiaat opiskelijat ovat oikeutettuja täysimääräiseen opintorahaan, joka on kuukaudessa korkeakouluopiskelijalla 1 540 markkaa ja muussa oppilaitoksessa kuin korkeakoulussa opiskelevalla 1 270 markkaa. Alle 19-vuotiaan muualla kuin vanhempiensa luona asuvan opiskelijan

kuukausittainen opintoraha jäi edelleen 750 markaksi korkeakouluissa ja 500 markaksi muissa oppilaitoksissa. Vuoden 1997 valtion talousarvioesityksen opintotukea koskevan luvun lukuperusteluissa todetaan, että myös 18 vuotta täyttäneiden muualla kuin kotona asuvien opintoraha ulotetaan 1 päivästä elokuuta 1998 lukien 19 vuotta täyttäneiden muualla kuin vanhempiensa luona asuvien opintorahan tasolle. Ehdotettu muutos tukee opintotuen ja muiden toimeentuloturvajärjestelmien yhteensovittamista ja edistää koulutuspoliittisia tavoitteita.

2. Esityksen vaikutukset

Valtiontaloudelliset vaikutukset

Uudistus lisäisi opintotukimenoja vuonna 1998 noin 30 miljoonalla markalla. Vuositason määrärahan tarve olisi noin 56 miljoonaa markkaa. Määrärahojen niukkuuden

vuoksi asumislisän saamisen edellytyksiä tiukennettaisiin siten, että asumislisä vuoden 1998 alusta myönnettäisiin vanhemmaltaan asunnon vuokranneille opiskelijoille määrätään asetuksella säädettävällä tavalla alennettuna. Asumislisän saamisen edellytysten rajoittamisesta syntyvällä säästöllä rahoitettaisiin osittain ehdotettua ikärajan alentamista. Asumislisän saamisen edellytysten rajoittaminen edellyttää opintotukiasetuksen (260/1994) muuttamista.

Vaikutukset opiskelijan kannalta

Uudistus koskisi noin 11 000 opiskelijaa. Ikärajan alentaminen nostaisi 18-vuotiaan muualla kuin vanhempiensa luona asuvan opiskelijan opintorahaa korkeakouluopiskelijalla 750 markasta 1 540 markkaan ja muussa oppilaitoksessa kuin korkeakoulussa opiskelevalla 500 markasta 1 270 markkaan kuukaudessa. Keskimääräistä korotusta vähentää se, että kuukausittaista opintorahaa voidaan korottaa silloin, kun opiskelijan vanhemmat ovat erityisen pienituloisia.

Uudistuksen jälkeen muualla kuin vanhempiensa luona asuvan 18-vuotiaan opiskelijan yhteenlaskettu opintoraha ja -laina ylittäisi toimeentulotuen normin, jolloin opiskelija ei enää yleensä voisi saada opintotukensa lisäksi toimeentulotukea. Uudistuksen voidaan arvioida lisäävän nuorten koulutautumishalukkuutta ja taloudellisia mahdollisuuksia hakeutua koulutukseen.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

11 §. *Opintorahan määrä.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että 1 momentin 2 ja 3 kohdassa säädetty 19 vuoden ikäraja alennettaisiin 18 vuoteen. Esityksen tarkoituksena on nostaa muualla kuin vanhempiensa luona asuvien 18 vuotta täyttäneiden opiskelijoiden opintorahan tasoa. Samalla momentin sanamuotoa ehdotetaan muutettavaksi aiempaa selkeämmäksi.

28 §. *Opintotuen periminen eräissä tapauksissa.* Pykälästä ehdotetaan poistettavaksi tarpeettomana lasten kotihoidontuen lisäosa,

3. Asian valmistelu

Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Vastauksessaan hallituksen esitykseen laiksi opintotukilain muuttamisesta (HE 121/1995 vp) eduskunta edellytti muun muassa, että muualla kuin kotona asuvien täyden opintotuen 20 vuoden ikärajan koulutuspoliittiset ja taloudelliset vaikutukset selvitetään ja tämä keinotekoinen raja poistetaan heti kun se valtiontaloudellisesti on mahdollista. Alle 20-vuotiaiden opintorahan tason korottamista on selvitetty muun muassa sosiaali- ja terveysministeriön työryhmässä, jonka tehtävänä oli tehdä ehdotus työmarkkinatuen, toimeentulotuen ja opintotuen yhteensovittamisesta siten, että niistä muodostuu nykyistä johdonmukaisempi vähimmäisturva. Työryhmä luovutti muistionsa joulukuussa 1995 (Toimeentulotuen, opintotuen ja työmarkkinatuen yhteensovittamistyöryhmän muistio; Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmän muistioita 1995:24). Työryhmä totesi alle 20-vuotiaiden opiskelijoiden alennetun opintorahan tason ongelmalliseksi sekä vertailussa passiivisen elämäntilanteen toimeentuloturvaan että koulutuspoliittisesti, koska ikäraja saattaa viivästyttää koulutukseen hakeutumista ja tuen niukkuus vaikeuttaa tehokasta opiskelua.

Vuonna 1997 korotettiin muualla kuin vanhempiensa luona asuvien 19 vuotta täyttäneiden opintorahan määrää, ja nyt uudistus esitetään ulotettavaksi muualla kuin vanhempiensa luona asuviin 18 vuotta täyttäneisiin opiskelijoihin.

koska kyseistä etuutta ei enää 1 päivästä elokuuta 1997 ole myönnetty pienten lasten kotihoitoa koskevan lainsäädännön tultua uudistetuksi samasta ajankohdasta. Lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) mukainen tuki ei ole estävä etuus opintotuessa.

31 §. *Päätöksen poistaminen.* Pykälässä ehdotetaan selkeyden vuoksi säädettäväksi, että päätöstä ei voitaisi poistaa myönnettyä opintolainan valtiontakausta koskevilta osin. Opintolainan valtiontakausta ei voi poistaa, koska valtiontakauksen mukainen opintolaina on mahdollisesti jo myönnetty ja pankin

tulee voida luottaa siihen, että takaus on voimassa.

2. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan vuoden 1998 alussa. Muutettavaksi ehdotettua 11 §:n 1 momenttia sovellettaisiin kuitenkin

vasta 1 päivästä elokuuta 1998.

Ennen lain voimaantuloa voitaisiin ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

opintotukilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 21 päivänä tammikuuta 1994 annetun opintotukilain (65/1994) 11 §:n 1 momentti, 28 §:n 1 momentti ja 31 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä ovat 11 §:n 1 momentti laissa 49/1997 ja 31 §:n 1 momentti laissa 341/1997, seuraavasti:

11 §

Opintorahan määrä

Jollei 17—22 §:stä muuta johdu, opintorahan määrä kuukaudessa on:

1) vanhempien luona asuvalle opiskelijalle 230 markkaa korkeakoulussa ja 130 markkaa muussa oppilaitoksessa, kun opiskelija on alle 20-vuotias sekä 630 markkaa korkeakoulussa ja 380 markkaa muussa oppilaitoksessa, kun opiskelija on täyttänyt 20 vuotta;

2) muualla kuin vanhempien luona asuvalle opiskelijalle 750 markkaa korkeakoulussa ja 500 markkaa muussa oppilaitoksessa, kun opiskelija on alle 18-vuotias; sekä

3) muualla kuin vanhempien luona asuvalle opiskelijalle korkeakoulussa 1 540 markkaa ja muussa oppilaitoksessa 1 270 markkaa, kun opiskelija on 18 vuotta täyttänyt tai avioliitossa taikka elatusvelvollinen.

28 §

Opintotuen periminen eräissä tapauksissa

Jos opiskelija on saanut opintorahaa, aikuisopintorahaa tai asumislisää samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään takautuvasti

6 §:ssä tarkoitettua eläkettä, kuntoutusrahaa, ansionmenetykskorvausta, työttömyyspäivärahaa, työmarkkinatukea tai työvoimapolitiisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaista koulutustukea, kansaneläkelaitos saa periä tältä ajalta perusteettomasti maksetun opintotuen takautuvasti suoritettavasta etuudesta.

31 §

Päätöksen poistaminen

Jos tässä laissa tarkoitettua etuutta koskeva lainvoimainen päätös perustuu vääriin tai puutteelliseen selvitykseen taikka on ilmeisesti lainvastainen, vakuutusosoikeus voi kansaneläkelaitoksen tai asianomaisen opintotukilautakunnan esityksestä tai asianomaisen hakemuksesta, varattuaan muille asianosaisille tilaisuuden tulla kuulluksi, poistaa päätöksen muilta kuin myönnettyä opintolainan valtiontakausta koskevilta osin ja määrätä asian uudelleen käsiteltäväksi. Tehtyään edellä tarkoitettua esityksen kansaneläkelaitos tai opintotukilautakunta voi, kunnes asia on uudelleen ratkaistu, väliaikaisesti keskeyttää etuuden maksamisen tai maksaa sen esityksensä mukaisena.

Tämä laki tulee voimaan päivänä keen.
kuuta 1998. Mitä 11 §:n 1 momentissa sää- Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan
detään, sovelletaan kuitenkin vasta 1 päivä- ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin
tä elokuuta 1998 myönnettävään opintotu- toimenpiteisiin.

Helsingissä 3 päivänä lokakuuta 1997

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Ministeri *Claes Andersson*

Laki

opintotukilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 21 päivänä tammikuuta 1994 annetun opintotukilain (65/1994) 11 §:n 1 momentti, 28 §:n 1 momentti ja 31 §:n 1 momentti,
 sellaisena kuin niistä ovat 11 §:n 1 momentti laissa 49/1997 ja 31 §:n 1 momentti laissa 341/1997, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

11 §

Opintorahan määrä

Jollei 17—22 §:stä muuta johdu, opintorahan määrä on:

1) vanhempien luona asuvalle 20 vuotta nuoremmalle korkeakoulussa opiskelevalle 230 markkaa ja muussa oppilaitoksessa 130 markkaa sekä 20 vuotta täyttäneelle korkeakoulussa opiskelevalle 630 markkaa ja muussa oppilaitoksessa 380 markkaa kuukaudessa;

2) muualla kuin vanhempien luona asuvalle 19 vuotta nuoremmalle korkeakoulussa opiskelevalle 750 markkaa ja muussa oppilaitoksessa 500 markkaa kuukaudessa; sekä

3) muualla kuin vanhempien luona asuvalle 19 vuotta täyttäneelle tai avioliitossa olevalle taikka elatusvelvolliselle korkeakoulussa 1 540 markkaa ja muussa oppilaitoksessa 1 270 markkaa kuukaudessa.

11 §

Opintorahan määrä

Jollei 17—22 §:stä muuta johdu, opintorahan määrä *kuukaudessa* on:

1) vanhempien luona asuvalle *opiskelijalle* 230 markkaa korkeakoulussa ja 130 markkaa muussa oppilaitoksessa, kun opiskelija on alle 20-vuotias sekä 630 markkaa korkeakoulussa ja 380 markkaa muussa oppilaitoksessa, kun opiskelija on täyttänyt 20 vuotta;

2) muualla kuin vanhempien luona asuvalle *opiskelijalle* 750 markkaa korkeakoulussa ja 500 markkaa muussa oppilaitoksessa, kun opiskelija on alle 18-vuotias; sekä

3) muualla kuin vanhempien luona asuvalle *opiskelijalle* korkeakoulussa 1 540 markkaa ja muussa oppilaitoksessa 1 270 markkaa, kun opiskelija on 18 vuotta täyttänyt tai avioliitossa taikka elatusvelvollinen.

28 §

Opintotuen periminen eräissä tapauksissa

Jos opiskelija on saanut opintorahaa, aikuisopintorahaa tai asumislisää samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään takautuvasti 6 §:ssä tarkoitettua eläkettä, kuntoutusrahaa, ansionmenetyskorvausta, työttömyyspäivärahaa, työmarkkinatukea, työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lainmukaista koulutustukea tai lasten kotihoidon tuen lisäosaa, kansaneläkelaitos saa periä tältä ajalta

28 §

Opintotuen periminen eräissä tapauksissa

Jos opiskelija on saanut opintorahaa, aikuisopintorahaa tai asumislisää samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään takautuvasti 6 §:ssä tarkoitettua eläkettä, kuntoutusrahaa, ansionmenetyskorvausta, työttömyyspäivärahaa, työmarkkinatukea tai työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lainmukaista koulutustukea, kansaneläkelaitos saa periä tältä ajalta perusteettomasti maksetun

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

perusteettomasti maksetun opintotuen takautuvasti suoritettavasta etuudesta.

opintotuen takautuvasti suoritettavasta etuudesta.

31 §

31 §

*Päätöksen poistaminen**Päätöksen poistaminen*

Jos tässä laissa tarkoitettua etuutta koskeva lainvoimainen päätös perustuu väärään tai puutteelliseen selvitykseen taikka on ilmeisesti lain vastainen, vakuutusosoikeus voi kansaneläkelaitoksen tai asianomaisen opintotukilautakunnan esityksestä tai asianomaisen hakemuksesta, varattuaan muille asianosaisille tilaisuuden tulla kuulluiksi, poistaa päätöksen ja määrätä asian uudelleen käsiteltäväksi. Tehtyään edellä sanotun esityksen kansaneläkelaitos tai opintotukilautakunta voi, kunnes asia on uudelleen ratkaistu, väliaikaisesti keskeyttää etuuden maksamisen tai maksaa sen esityksensä mukaisena.

Jos tässä laissa tarkoitettua etuutta koskeva lainvoimainen päätös perustuu väärään tai puutteelliseen selvitykseen taikka on ilmeisesti lainvastainen, vakuutusosoikeus voi kansaneläkelaitoksen tai asianomaisen opintotukilautakunnan esityksestä tai asianomaisen hakemuksesta, varattuaan muille asianosaisille tilaisuuden tulla kuulluiksi, poistaa päätöksen *muilta kuin myönnettyä opintolainan valtiontakausta koskevilta osin* ja määrätä asian uudelleen käsiteltäväksi. Tehtyään edellä tarkoitettua esityksen kansaneläkelaitos tai opintotukilautakunta voi, kunnes asia on uudelleen ratkaistu, väliaikaisesti keskeyttää etuuden maksamisen tai maksaa sen esityksensä mukaisena.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 1998. Mitä 11 §:n 1 momentissa sääde-
tään, sovelletaan kuitenkin vasta 1 päivästä
elokuuta 1998 myönnettävään opintotukeen.*

*Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan
ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin
toimenpiteisiin.*
